

ILLUSTRASJON: HALLVARD SKAUGE

...men makta var ikke til stede

En desperat mann kjøper jaktkniv i butikken, går på trikken og skjærer seg gjennom kjøtt og bein midt i rushtrafikken. Noen netter senere spruter blodet i en bil på en strand, en fortvilet og ruset 18-åring dreper taxisjåføren i stedet for å betale drosjeregninga. Og uka etter dør en kvinne av skadene hun fikk, da en medpasient på en akuttpsykiatrisk avdeling gikk løs på henne med blind vold.

Det har vært en het sensommer. En sensommer som har gitt oss noen kollektive brennmerker av forferdelse og frykt. Frykt for galskap ute av kontroll. Forferdelse over

”

Man sparer penger på å lukke og slukke, mens det koster dyrt å gi langsiktig, psykiatrisk omsorg.

et lammet psykisk helsevern. Og et årelangt raseri har vokst seg enda sterkere: Vi nekter å godta mer av dette sviket. Når skal noen stå fram, påta seg ansvar og se å få noe gjort?

Det de desperate gjerningsmennene hadde til felles, var at de var syke og sårete sjeler, som ikke hadde fått den hjelpen vi forventer at et sivilisert samfunn må kunne gi mennesker med psykiske lidelser. De hadde alle vært innom det psykiske hjelpeapparatet. Norsk-somalieren på trikken hadde vært fire dager på lukket akuttavdeling før han ble sluppet ut til frihet, og til hjemløshet i Tøyenparken. 18-åringens mor forteller om ADHD, barnevern, og om rop om hjelp som ikke blir hørt, ikke før det er en døende drosjesjåfør som skriker. De hadde bedt om faglig støtte, men da de trengte det som mest, sto de helt alene. Hjelpen var ikke til stede.

To uker etter trikkedrapet, og samme dag som den kvinnelige pasienten fra en annen psykiatrisk klinikk dør, er det samlet til konferanse i Festsalen i velferdsbygningen på Gaustad sykehus. Konferansen ble planlagt lenge før sommeren ble så alt for het. Konferansetittelen er «Hva inneholder Det Gode asyl?»

Det er mye folk i Festsalen, men ingen av dem er kommet for å feire. Deltakerne på konferansen er samlet for å diskutere hva som er gått galt i psykiatrien. Og konferanseledelsen, Gaustadklubben, som organiserer de fleste med pleie- og omsorgsfunksjoner på Gaustad, kan bare beklage at konferansens aktualitet har utviklet seg fra å være kronisk til å bli akutt.

De er pleiere, brukere, pårørende og organisasjonsfolk. De forteller om sine erfaringer. De vil ha råd og gi råd om hvordan de alle fra hvert sitt sted kan bidra til at det psykiske helsevernet i framtiden kan gi mer helse, og mindre lidelse, enn det gjør i dag. Mange har mye sinne og sorg på lager. Både sykehusledelsen, Helsedepartementet og Helsedirektoratet er invitert til å delta på konferansen. Men ingen av dem har valgt å være til stede.

Pleie- og omsorgsarbeiderne forteller om sengene, tilbudene, tiden, gartneren og ridebanen som blir borte. Pengene skal brukes mer effektivt. Og de som er, eller har vært, pasienter eller pårørende forteller om et psykiatrisk tilbud med stengte dører når man ønsker å få komme inn. Og om knust selvtillit og ødelagt framtid i bagen når man blir sendt ut. De forteller om uker og år med «piller, røyk og kaffe på stua», som gjør dem triste og tykke, i stedet for ørlite grann mer glade og sterke. Og de forteller om tvang i stedet for omsorg, og om ensomhet på tomme celler, i stedet for trygghet og trøst og kanskje en malende kattunge i fanget.

Og igjen ser vi konturene av det store sviket: Politikerne

har lyttet og nikkert til ropet om mer omsorg, mindre tvang og medisiner, mer nærhet og mer fokus på rehabilitering og et verdig liv utenfor institusjon. Myndighetene har fulgt opp med løfter om opptrapping av bevilgningene, nedbygging av de store institusjonene, og etablering av lokale tilbud og nettverk. Men fordi lederne, både i helseforetakene, institusjonene og kommunene, på et finurlig vis først og fremst er gjort til pengetellere og økonomisk ansvarlige, har reformene ført til mer nød i stedet for større verdighet innenfor psykiatrien. De faglige idealene og ambisjonene er forsvunnet et sted på bunnen av pengesekken.

Resultatet er et splintret psykisk helsevern, der de sentrale institusjonene legges ned, uten at det lokale tilbudet bygges opp. For man sparer penger på å lukke og slukke, mens det koster dyrt å gi omsorg i egne leiligheter, etablere vernede arbeidsplasser, og gi trygghet og livsopplæring til en som har mistet fotfestet, livskraften og retningen.

Derfor blir den store psykiatireformen, som skulle gi trygghet i nærmiljøet, for mange i stedet et tilbud om et forsøpelt liv i en stinkende leilighet. Bare ensomheten er fast gjest, og ukjente hjelpere slipper bare sjelden over dørterskelen. Vi har sett bilder av elendigheten i avisene. De fleste av oss har sluppet å oppleve lukten og fluene. Konferansedeltakerne på Gaustad sykehus denne uka ville spørre de som sitter med pengene, planene og makta i norsk helsepolitikk, hvorfor det er blitt slik. Hvorfor er det så lite som går bra, og så mye som går galt i norsk psykiatri for tiden? Men de fikk ikke noe svar. For makta var ikke til stede.

DRUDE BEER

drude.beer@nationen.no